

גליון תתקעז • ערש"ק פרשת קרח

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מה באמת גרם לקנאתו של קרח?

איך קרח מרגיש חי בתוך השאול?

מהו גדר חלקו של האב בפדיון הבן?

ענין ה"מזוזה" – שהתורה תפעפע בלב ובמוח!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"י דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'אקראת שבת' (גליון תתקנע) ה"ל"ל לפרשת קרח, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מצ'ובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"צ.

◇ ◇ ◇

במדור "מקרא אני דורש", יתבארו דברי רש"י על פרשת קרח "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא", ויבואר אלו קושיות חמורות הכריחו את רש"י לילך אצל דרשות חז"ל ולא לפרש כדרכו על פי "פשוטו של מקרא".

המדור "יינה של תורה" עוסק בקשר שבין מתנות כהונה לטענת קרח. בתוך הדברים יבוארו עומק טענת קרח ועניני עבודת מתנות כהונה ברוחניות, ויעלה כיצד שייכים הדברים בעבודת ה' הרוחנית שכל דור ודור.

במדור "חידושי סוגיות" יביא פלוגתא הבבלי והירושלמי אי חובת הבן לפדות את עצמו כשהגדיל כשלא פדאו אביו נלמדת מהכתובים בפרשתנו או מכתוב בפ' בא, ויחדש שבפלוגתא זו תלוי פלוגתא הראשונים אי עיקר חובת פדיון הבן היא על האב, ורק שאם לא פדה האב חייב הבן לפדות את עצמו כהשלמה לעיקר החיוב או שעיקר חובת הפדיון היא על הבן ורק שבקטנתו אי אפשר ולכן פודה האב והוא כעין שליח של הבן, ועפ"ז יבאר לשון הש"ס בסיום מס' פסחים.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שברוך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ויבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בחבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמינות הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב
מתי ועל מה קצף קרח?

מה ענין "פרשה זו יפה נדרשת" ל"פשוטו של מקרא"? / הקושי בפשט מכריח לדרוש את הכתובים ב"דרש" מסוים שהוא "קרוב לפשט" / מה גרם את קנאתו של קרח, כיצד צירף אליו את בני ראובן וכיצד הסתיר את כוונתו?

(ע"פ תורת מנחם המיד עמ' 38 ואילך)

פנינים ה
עיונים וביאורים קצרים

מהיכן היו פרחים? (ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 118)

ג' שלבים בנצחיות הכהונה (ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 130 ואילך)

יינה של תורה ו
נתנת ראשית היום לה'

כיצד נותנים "מתנות כהונה" בזמן הזה? / מדוע יש להקדיש לתורה ותפילה דווקא את שעות הבוקר? / מהו שורש טעותו של קורח, וכיצד הוא מרגיש חי בתוך השאול? / ואיך ניתן לצאת משאול תחתית? - עניני מתנות כהונה וטענת קרח בדרך הפנימיות

(ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 336 ואילך)

פנינים ט
דרוש ואגדה

כיצד פועלים שהמצוות יאירו את העולם? (ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 1048 ואילך)

כח המחשבה לטוב - ולמוטב (ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 63 ואילך)

חידושי סוגיות י
מצוות פדיון הבן - סיום מסכת פסחים

מביא קושיית הצ"ח אמאי הביא הש"ס הא דפשיטא שאבי הבן במכר על פדיון הבן היה האיביעיא היא רק לענין שהחיינו, ויקדים פלוגתא הראשונים אי איכא זכות לאב לפדות אף משהגדיל הבן, ומבאר יסוד פלוגתתם בגדר חלק האב בפדיון הבן בכלל, ויתלה הפלוגתא במקור דין פדיון ע"י האב בקראי דיש בזה שינוי בין בבלי לירוש', ועפ"ז יבאר היטב השקו"ט בסוגיון

(מפני מנחם חז"ס ס' מה - ע"פ לקושי שידות חב"ד עמ' 42 ואילך)

יג יג
תורת חיים
תלמיד "מלא ספרים" - עם מזוזה!

יד יד
דרכי החסידות.
גמ"ח בנפשו ומסירות נפש בפועל

שז שז
שיחות קודש
לשאול רב ולא להסתמך על שכלו

צוות העריכה וההנהגה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President St. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: *5707 orhachasidut@gmail.com

מקרא אני דרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

מתי ועל מה קצף קרח?

מה עניין "פרשה זו יפה נדרשת" ל"פשוטו של מקרא"? / הקושי בפשט מכריח לדרוש את הכתובים ב"דרש" מוסים שהוא "קרוב לפשט" / מה גרס את קנאתו של קרח, כיצד צירף אליו את בני ראובן וכיצד הסתיר את כוונתו?

בריש פרשתנו מעתיק רש"י את התיבות "ויקח קרח", ומפרש: "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא".

ולכאורה אינו מובן:

עניינו של פירוש רש"י על התורה הוא לפרש "פשוטו של מקרא", וכמו שכתב בעצמו (בראשית ג, ח. וראה שם, כד. וישלח לג, כ) "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא". וא"כ, מהו שכותב כאן "פרשה זו יפה נדרשת כו"?

זאת ועוד: גם אם רש"י צריך להביא ענין של דרוש - מדוע הוא מוסיף ומציין את מקור הדברים: "במדרש רבי תנחומא"?

כמו שנתבאר כמה פעמים, אין דרכו של רש"י לציין מקורות לפירושו נומה שמצינו בכ"מ ציוני מקורות בחצאי עיגול - אין זה מפירוש רש"י עצמו, אלא מה שניתוסף לאח"ז, ע"י המעתיקים כו]. וא"כ, גם בפרשתנו הי' לרש"י לכתוב סתם "פרשה זו יפה נדרשת במדרש", ומדוע כתב "במדרש רבי תנחומא"?

ועכצ"ל, שבפרשה זו ישנם ענינים שאינם מובנים בדרך הפשט, ואפשר לתרצם רק ע"פ דברי המדרש. אלא שבזה גופא בוחר רש"י ב"מדרש רבי תנחומא", ששם "פרשה זו יפה נדרשת" - קרוב לדרך הפשט, כדלקמן.

ב. כבר בפתיחת פרשת קרח, בתיבות "ויקח קרח" (שרש"י מעתיק מן הכתוב) מתעוררות ללומד שתי קושיות פשוטות ועיקריות ב"פשוטו של מקרא":

לקראת שבת

ג

(א) איזו תועלת היתה לקרר מכל המחלוקת: הרי קרח הי' משבט לוי, שהובדל מכל שבטי ישראל, ובשבט לוי גופא הי' קרח מבני קהת - שעליהם נאמר (נשא ז, ט) "עבודת הקודש עליהם בכתף ישרא" [ולכן לא ניתנו להם עגלות כמו לאחיהם בני גרשון ובני מררי] - תכלית המעלה. וכיון שכן, מדוע היתה כל המחלוקת כדאית לקרח? אדרבה, אילו היתה מתקבלת טענתו "כי כל העדה כולם קדושים.. ומדוע תתנשאו" (פרשתנו טז, ג), הלא הי' גורם רעה לעצמו, שגם הוא הי' יורד מגדולתו!

(ב) ועוד קושיא עיקרית בכללות הפרשה - בנוגע לזמן שבו נתעוררה מחלוקת קרח (ע"פ פשטות הכתובים), אחרי חטא המרגלים, באמצע השנה השניי' לצאת בני ישראל ממצרים: הלא הטענה "כי כל העדה כולם קדושים וגו'" ומדוע תתנשאו", והמחלוקת שבעקבותי', צריכות היו להתעורר זמן רב קודם לכן.

עבודת המשכן ניטלה מן הבכורות (של כל עם ישראל) וניתנה לשבט לוי מיד לאחר חטא העגל, כבר בשנה הראשונה. וגם אהרן ובניו עלו לגדולה ונתחנכו לכהונה ע"י משה רבנו מיד בהקמת המשכן, במשך שבעת ימי המילואים, בתחילת השנה השניי'. מדוע אפוא המתין קרח בטענתו עד לאמצע השנה השנייה?

ויתירה מזה: עוד לפני הקמת המשכן כבר אהרן הי' מובדל ומיוחד כו' - כמו בשעת מתן תורה (בתחילת השנה הראשונה) ש"אתה (משה) מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו כו'" (פרש"י יתרו יט, כד). וגם בסדר הלימוד שהי' לאחר מכן - "משה הי' לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו", ואחר כך בני אהרן, הזקנים, וכל העם (עירובין נד, ב - הובא בפרש"י תשא לד, לב).

ואם כן, למה המתין קרח זמן רב כ"כ עם מחלוקתו בדבר כהונת אהרן?

ג. בגלל שתי הקושיות האלו, שהן קושיות כלליות בכללות הפרשה דמחלוקת קרח (נוסף על עוד קושיות בפרטי העניינים) - הקדים רש"י ש"פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא":

כלומר, אע"פ שפירוש רש"י הוא על דרך הפשט, אומר רש"י שבפרשה זו מוכרחים להגיע לפירוש ע"ד הדרוש.

אלא שבדרוש גופא בוחר רש"י הדרשה שב"מדרש רבי תנחומא", כיון שדרשה זו קרובה לדרך הפשט. משא"כ שאר הדרשות שיש על פרשה זו (במדרש רבה ובמסכת סנהדרין (קט, ב ואילך) ועוד מדרשים), שלא הובאו במדרש תנחומא, אינן קרובות לדרך הפשט.

ומה שאומר רש"י "פרשה זו יפה נדרשת" - אין כוונת רש"י בזה ששאר הדרשות אינן "יפות" ח"ו, אלא כוונת רש"י באומרו "יפה נדרשת" היא ביהם לדרך הפשט, שדרשה זו קרובה יותר לדרך הפשט.

לקראת שבת

ד. ומביא רש"י את הדרשה שבמדרש רבי תנחומא¹:

"ומה ראה קרח לחלוק על משהי נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו . . . עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול; מי ראוי ליטול את השני, לא אני שאני בן יצחק שהוא שני לעמרם, והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו. מה עשה? עמד וכינס ר"ן ראשי מנהדראות, רובן משבט ראובן שכניו.. והלבישן מליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו: מלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה? אמר להם: חייבת. התחילו לשחק עליו אפשר מלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה"?!

והיינו:

סיבת המחלוקת של קרח לא היתה כהונת אהרן - אלא קנאתו באליצפן בן עוזיאל שמונה ע"י משה כנשיא על בני קהת, "נשיאות" חשובה שיש בה גם ענין של קדושה. שכן בידיו של נשיא בני קהת מופקדת חלוקת "עבודת הקודש" המוטלת על בני קהת - מי ישא את ארון העדות, ומי את השולחן, המנורה וכו'. מינויו של אליצפן לנשיאות זו, היא זו שעוררה את קנאתו של קרח וגרמה לו לחלוק על משה ואהרן.

אמנם, כדי שיצטרפו אליו שכניו בני ראובן, הוצרך קרח לטעון על כהונת אהרן בכלל (שהרי מינויו של אליצפן על בני קהת אינו עניין לבני ראובן, כפשוטו).

ועדיין לא יכול הי' קרח להתחיל ולטעון מיד לאחר מינוי אליצפן - שהרי אז היו כולם מבינים, שזה שהמתין עד עתה - לאחר שמינו את אליצפן לנשיא על בני קהת שקרח בכללם - הוא משום ש"כבוד עצמו הוא דורש" ותו לא!

ולכן הוכרח - בלית ברירה - להמתין עד שתהי' איזו טענה; וזהו שחיכה עד שנאמרה פרשת ציצית, וכיון שלדעתו יאמר משה - כמו שהוא ע"פ שכל - שאין צריך חוט תכלת, מזה יביא ראי' לקושיותיו: "למה תתנשאו" (ראה גור ארי' על רש"י כאן. ועוד), ואם תתקבל טענתו - תתבטל נשיאות אליצפן עליו.

1. ולהעיר, שדרשה זו הובאה גם במדרש רבה (פי"ח, ב-ג) - אבל קיימות ראיות שמדרש תנחומא קדם למדרש רבה, ויש הטוענים שפרשת קרח שבמדרש רבה נעתקה ממדרש תנחומא כלשונו (ראה ב"מבוא" למדרש תנחומא הוצאת באבער ס"ט ס"ד - לח, א ואילך).

ג' שלבים בנצחיות הכהונה

ואני הנה נתתי לך

משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחר וערער (עליו) על השדה. א"ל המלך, כל מי שרצה יבא ויערער לנדרך, הרני כתב וחזתם לך ומעלה בערכאין. אף כאן, לפי שבא קרר וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בכרית מלח עולם (יה, ח. רש"י)

יש לבאר את תוכן ג' הפרטים שבמשל "כותב

וחזתם לך ומעלה בערכאין":

"כותב" - השטר מעיד על בעלות השדה גם כשהבעלים נמצא במקום רחוק. ובנמשל, מתנות כהונה מעידות על הברית גם בגבולין, ולא רק כשהכהנים מקריבים קרבנות בביהמ"ק, שהרי כו"כ ממתנות הכהונה אינן קשורות לביהמ"ק ולירושלים דוקא, ובחלקן חייבים גם בחו"ל.

"חותם" - החתימה פועלת שהנותן לא יוכל לחזור בו, והוא הדין בנמשל, שכריתת הברית עם הכהנים פועלת שלמרות שמצינו שניטלה העבודה מן הבכורות מ"מ אצל הכהנים אין שייך בכהונתם שינוי וחרטה.

"ומעלה בערכאין" - קיום השטר בערכאות בא כדי לשלול ערעור על המתנה. כלומר, לא רק שהחותם לא יחזור בו, אלא ערעור על השטר בכלל. והוא הדין בנמשל, שגם במצב של ערעור על כללות ענין הכהונה, כגון לאחר חורבן בית המקדש שאין הכהנים יכולים לעסוק בעבודתם, שיש כאן נסיון לבטל את ענין הכהונה לגמרי - עדיין הברית שרירה וקיימת.

מהיכן היו פרחים?

ויאמר ה' אל משה השב את מטה

אהרן לפני העדות למשמרת

משננגז ארון נגנזה עכו צנצנת הזמן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן ושקדיו ופרחיו (וי, כה. יומא נב, ב)

הקשו המפרשים (ראה דעת זקנים מבעלי התוספות

ועוד): וכי היו עדיין פרחים על המטה, והרי נהפכו כבר לשקדים, וכיצד גנזו גם את הפרחים?

יש שתיירצו (ראה דעת זקנים שם ובאברבנאל),

שהפרחים או חלקם נשארו על המטה יחד עם השקדים. אבל עדיין צריך ביאור לשיטת רש"י, שפירש "ציץ הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל", דמשמע שהפרחים נפלו לפני צמיחת הפרי.

ויש לתרץ בהקדים קושיית הרשב"ם: מדוע מונה הכתוב את כל שלבי צמיחת הפרי, והרי כשבא משה לראות את המטה באהל מועד כבר צמחו השקדים, ומה נוגע כאן מה הי' קודם לכן?

ולכן י"ל (ראה גם מושב זקנים כאן), שבא הכתוב ללמד שכשבא משה אל אוהל מועד ראה גם את הפרחים שנפלו מהמטה בשעת חנטת הפרי, וכשהוציא את המטה והראה לבני ישראל, הראה להם גם את הפרחים שנפלו ממנו.

ומעתה י"ל, שגם פרחים אלו שנפלו נכללו בציווי הקב"ה להשאיר את המטה למשמרת, וממילא כשננגז המטה עם הארון, נגנזו עמו גם הפרחים שנפלו ממנו.

ינתן של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

נתינת ראשית היום לה'

כיצד נותנים "מתנות כהונה" בזמן הזה? / מדוע יש להקדיש לתורה ותפילה דיוקא את שעות הבוקר? / מהו שורש טעותו של קורח, וכיצד הוא מרגיש חי בתוך השאול? / ואיך ניתן לצאת משאול תחתית? עניין מתנות כהונה וטענת קרח בדרך הפנימיות

יסוד מחלוקת קורח ועדתו, הייתה טענתו "מדוע תתנשאו על קהל ה'" (פרשתנו טז, ג). ולאחר שהענישם הקב"ה וירדו חיים שאולה, באה פרשת מתנות כהונה, שנועדו לתקן את ערעור קרח על הכהונה, וכפי שכתב רש"י: "לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה" (יח, ח ואילך. ובפרש"י).

ויש לבאר בדרך הפנימיות היאך עניין זה דמתנות כהונה הוא מענה ותיקון לטענת קרח "מדוע תתנשאו על קהל ה'", ויתבאר גם כן עניין מתנות כהונה בדרך החסידות, אשר עבודה זו שייכת בכל מקום ובכל זמן.

מתנות כהונה בזמן הזה

עניין מתנות כהונה היא נתינת הראשון והמובחר והשמן ביותר לה' – "כל חלב . . ראשיתם . . יתנו לה'" (פרשתנו יח, יב). אמנם הנתינה בפועל היא לכהנים, אך זו נחשבת נתינה לה'. על הכהנים נאמר "אני חלקך ונחלתך" (שם, כ), הם אינם מתעסקים בעניינים גשמיים וכל עיסוקם הוא בקדושה, ולכן הנתינה להם היא נתינה להשי"ת, וכפי שאמרו חז"ל שהכהנים "משלחן גבוה קא זכרו" (ביצה כא, א).

והנה, גם בזמן הזה ישנו העניין של נתינה להשי"ת מנכסי האדם, ובכל נתינה כזו יש לראות שתהי' הנתינה מהיפה והמובחר. וכפי שכתב הרמב"ם (סוף הלכות איסורי מזבח) "כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב: אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, כיסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו", ומביא לזה סמך מהפסוק – "וכן הוא אומר כל חלב לה'".

ומדברי הרמב"ם יש ללמוד, שנתינת הטוב והמובחר מהנכסים לעבודת השי"ת, היא יסוד בעבודת האדם.

חפצי האדם נחלקים בכללות לשלושה חלקים: מזון לבוש ובית, והם נרמזים בדברי הרמב"ם: "האכיל רעב" – מזון, "כיסה ערום" – לבוש, ו"בנה בית תפילה" – בית. ובוה מרומז עניין "מתנות כהונה" בעבודת ה', שהאדם צריך ליתן להשי"ת את הטוב והמובחר שבנכסיו הגשמיים, בכך שהוא מקיים עמהם מצוות, ומנצלם לענייני קדושה ולעבודת ה'.

שעות הבוקר הם קודש להשי"ת

לא רק את חלב נכסיו ורכושו צריך האדם לתת להשי"ת, אלא גם את הראשית והחלב והמובחר שבזמן שעומד לרשות האדם, צריך לתת לענייני עבודת ה' בלבד: כאשר נייעור האדם משנתו, הרי זה הזמן הרגוע ומשובח ביותר שבמשך היום, ואם כן יש ליתן "ראשית" ו"חלב" זה ל"כהן" – לנפש האלוקית ועבודת ה'.

וכמובא בטה"ק (ספר המאמרים קונטרסים לאדמו"ר מוהרי"צ קכח, א. קסה, א) שהדבר מרומז בכתוב (שלה טו, כ) "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה גו'", "דתיכף ומיד בקום האדם מעריסתו, יתנו לה' תרומה", שעליו ליתן זמן זה שמוחו רגוע ונקי משנת הלילה ולהקדישו לעבודת הבורא ית"ש.

אמנם יש מי שעוסק רוב היום ב"עובדין דחול" ועמל לפרנסתו, ורק בחלק מהזמן הוא עוסק בלימוד התורה וקיום מצוותי'. אך עליו לידע שמכיוון שעיקר היום הוא התורה והתפילה, הרי "כל חלב לה'", וצריך להקדיש ללימוד ולתפילה את ראשית היום, המובחר שביום דווקא.

ועל כן, מיד בתחילת היום יש להתפלל, ולהמשיך "מבית הכנסת לבית המדרש" (ברכות ומו"ק בסופן) ללמוד תורה, ורק לאחר מכן ניתן לאכול פת שחרית ולעסוק בדברי הרשות וצרכי הפרנסה.

והנהגה זו ליתן את ה"חלב" והעיקר שביום להשי"ת, נובעת מהנחה והבנה ישרה, אשר גם כשברוב היום עוסק בדברי הרשות, מכל מקום אותו מיעוט זמן שעוסק בעבודת ה' הוא העיקרי, וענייני הרשות הם טפלים לו ותכליתם לאפשר לו לעבוד את ה', וממילא פשוט אשר חלק הזמן הניתן לעבודתו ית' צריך להיות המשובח והמובחר ביותר, שהרי זהו עיקר היום!

וההכנה הכללית לעבודה זו, הוא מה שתיכף בקומו משנתו אומר "מודה אני לפניך וכו'", ובאמירה זו מקבל עליו את עולו של השי"ת להיות עיקר מעייניו במשך היום רק לעובדו ית', וקובע בליבו אשר עבודת ה' היא עיקר היום, ולה יקדיש את המובחר והיפה שבשעות היום.

עומק טענת קורח

והנה, קורח חלק על הנחה זו, שיש להקדיש את עיקר היום והכוחות להקב"ה. וזהו הביאור הפנימי בטענתו "כי כל העדה כולם קדושים . . ומדוע תתנשאו":

מכיוון שבכל איש ישראל ישנה נשמה אלוקית ו"כולם קדושים", אין צורך "להתנשא" – להתעלות ולהתקרב עוד להשי"ת, שהרי בקרבו שוכן "חלק אלוהה ממעל ממש" ! (תניא פ"ב)

לקראת שבת

וכפי שאמרו רז"ל "אכל בי עשרה שכינתא שריא" (סנהדרין לט, א), השכינה שורה במקום קיבוץ עשרה מישראל, והדבר נובע מחמת נפשותיהם האלוניות, ואין הדבר תלוי כלל בדרגתם ובמצבם בעבודת ה' (ראה תניא אגה"ק סכ"ג).

טענת קרח אמורה במיוחד לגבי מי שזכה ולמד תורת ה'. לגביו טוען קרח, שהתורה "מגנא ומצלא" (סוטה כא, א), ועל כן אף אם לא יתאמץ להתקדם בעבודת ה', ואפילו אם יכשל ח"ו, מכל מקום התורה מצילתו בכל מקום שבו יהי'. וכפי שאמרו חז"ל ש"עבירה מכבה מצוה", אבל "אין עבירה מכבה תורה" (שם), ואם כן, יהודי שלמד תורה אינו חייב להתעלות עוד בעבודת ה', וזהו שטען קרח: "מדוע תתנשאו", מדוע עליכם להתעלות בעבודתו ית'? [והמענה לטענתו רמזו ב"טלית שכולה תכלת חייבת בציצית", ו"בית מלא ספרים חייב במזוזה", כפי שנתבאר בארוכה במקור הדברים, עיין שם].

הדרך לצאת מ"שאל תחתית"

עונשו של קורח הי' ש"וירדו חיים שאולה", ואיתא על זה בסה"ק: "וירדו חיים שאולה – שגם בשאל חושבים שהם חיים" (לוח "היום יום" כו סיון).

ופירוש הדבר: אפשר שהאדם נמצא ב"שאל" וחושב אשר הוא "חי". גם בהיותו בשפל המצב בשאל תחתית מחמת מעשיו והנהגתו, מכל מקום מרגיש אשר מכיוון שיש בו נשמה אלוקית, ובפרט אם עסק הרבה בתורה, הנה הוא "חי" ועודנו בדרגת "כולם קדושים", שהרי "בתוכם ה'" – הנשמה האלונית ועסק התורה שלו.

אבל מחשבה זו טעות עמוקה היא, כי כאשר האדם שרוי בשאל תחתית, אין התורה פועלת בו. הן אמת שיש בו נשמה ויש בו תורה, אך מה לו ולתורה שלמד, הרי הוא שרוי ומונח בענייני שאל, והתורה אין לה דבר עם עניינים אלו.

וחמור מכך, ישנו ביאור נוסף בתיבות "חיים שאולה" – שהאדם מושך עמו רח"ל את התורה, שהיא ה"חיים" דקדושה, אל תוך השאל!

וכמובא בתניא (פכ"ד) משל "האוחז בראשו של מלך, ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה, שאין לך עלבון גדול מזה", ואם כן, לא זו בלבד שאין התורה מעמידה אותו במצב נעלה, אלא אדרבא – לוקח הוא עמו את התורה שלמד לתוך המיאוס והשאל שהוא מונח בו.

והדרך לצאת משאל תחתית, היא באמצעות "מתנות כהונה", כאשר יודע האדם שאף שיש לו נשמה אלוקית, מכל מקום אין די בכך, ועליו להקדיש את כוחותיו המובחרים ואת ה"חלב" שבנכסיו וזמנו, ולתת אותם לעבודת השי"ת.

וכאשר מתמסר האדם לעבודתו ית', ומייחד את הטוב והמובחר לענייני קדושה, יוצא הוא משאל תחתית, ואדרבא מתעלה בעבודת ה' – "תתנשאו", ומתברך בברכותיו של השי"ת האמורות על ידי אהרן ובניו הכהנים.

ולכן אין טענת "מדוע תתנשאו" נכונה, כי בכוונת המצוות יש מעלה עצומה למשה רבינו, שמצד השגותיו הרוחניות מצוותיו "מאירות" את העולם באופן נעלה מאוד, שלא בערך לשאר העם.

כח המחשבה לטוב – ולמוטב

ונחשב לכם תרומתכם

הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתו כלום, הרי זו תרומה, שנאמר ונחשב לכם תרומתכם כדנן מן הער, במחשבה בלבד תהי' תרומה (יח, כו. רמב"ם הל' תרומות פ"ד הט"ז)

מדין זה, שמחשבת האדם יכולה לפעול בחפץ שחוש הימנו ולקדשו, יש ללמוד גודל כחה של מחשבה:

הן בצד השלילי - עד כמה צריך אדם להיות זהיר ממחשבה בלתי טובה, שנוסף על חומר הדבר מצד עצמו, הרי זה מזיק גם לעולם סביבו (ראה זכרי' ז, י. ח, יז);

ו"מרובה מדה טובה" - גודל העילוי במחשבה בטובת הזולת, שנוסף על העזרה במעשה בפועל או בדיבור, גם מחשבה מועלת הרבה (ראה לקוטי דבורים בתחילתו).

ועל ידי שהאדם חושב רק טוב על זולתו - הרי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ, א. ולהעיר מתניא פס"ו. ספר המאמרים תש"ב עמ' 87), היינו שהמחשבה תפעל על הזולת במעשה בפועל, ותגלה בו את הטוב שבו, שיבוא לידי פועל טוב בחיי היום יום בקיום התורה ומצוותיו.

כיצד פועלים שהמצוות יאירו את העולם?

בקר וידע ה' את אשר לו
(טו, ה)

יש לבאר על דרך החסידות:

טענת קורח היתה "כי כל העדה כולם קדושים גו' ומדוע תתנשאו על קהל הי" (שם, ג). והיינו, שאף שקורח ידע את גודל מעלת משה רבנו בידיעת התורה והשגות רוחניות, מכל מקום טען שאין הן מצדיקות את התנשאותו על קהל ה', כיון ש"המעשה הוא העיקר" (אבות פ"א מ"ז), ובקיום המצוות במעשה בפועל שווה משה רבנו לכל ישראל.

ועל זה ענה משה "בוקר וידוע ה'":

תכלית המצוות היא להוסיף אור אלקי ("בוקר") בעולם, כך שהמצוות יביאו ל"וידוע ה'", לידיעת וגילוי אלוקות בעולם. וענין זה נעשה דוקא כשקיום המצוות הוא בכוונה נכונה, משא"כ כשחסרה הכוונה הנכונה בעת קיום המצוות - לא זו בלבד שיתכן שהמצוות לא יאירו את העולם, אלא שלפי שעה הן עלולות אף להגביר את החושך הרוחני בעולם. וכנראה במוחש, שלפעמים קיום המצוות מוסיף גאווה באדם, עד שאפשר לקיים מצוה רק כדי לרמות אנשים, כמובא בתוס' (ד"ה כאלשע - שבת מט, א) "שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם".

וזהו שענה משה לקורח, שאף ש"המעשה הוא העיקר", מכל מקום קיום המצוות צריך להיות באופן של "בוקר", להוסיף אור רוחני בעולם.

הידושי סוגיות

עיון ופירוש בסוגיות הפדרשה

מצוות פדיון הבן – סיום מסכם פסחים

מביא קשיית הצל"ח אמאי הביא הש"ס הא דפשיטא שאבי הבן מברך על פדיון הבן הרי האיבעיא היא רק לענין שהחיינו, ויקרים פלוגתא הראשונים אי איכא זכות לאב לפדות אף משהגדיל הבן, ומבאר יסוד פלוגתתם בנדר חלק האב בפדיון הבן בכלל, ויתלה הפלוגתא במקור דין פדיון ע"י האב בקראי דיש בזה שנינו בין בבלי לירוש', ועפ"י יבאר היטב השק"ט בסוגיין

והנראה בזה בהקדם הא דנחלקו הפוסקים במי שלא פדאו אביו בקטנותו דקיי"ל דחייב לפדות את עצמו לכשיגדיל, אם אביו רוצה לפדותו לאחר שהגדיל מי קדם למי במצות פדיון, האב או הבן. דהרשב"א (בשור"ת ח"ב סשכ"א, הובא בב"י וב"ח יו"ד סש"ה) כתב שלא פקעה זכות האב לעולם ואם בא לפדות פודה (אלא שאין כופין את האב לפדותו לאחר שהגדיל אם יש לבן נכסים), וכן כתב בס' החינוך (מצוה שצב): ולפי הדומה שהאב חייב לעולם לפדות בנו ואפילו אחר שהגדיל הבן המצוה מוטלת על האב וכמו שאמר וכל בכור אדם בבניך תפדה הרי שהטיל המצוה על האב. ע"כ. מיהו בריב"ש (סי' קלא, הובא בב"י ודרישה יו"ד שם) מבאר טעם הרמב"ם דפסק שהבן הפודה את עצמו מברך "לפדות" (בלמ"ד), לפי שכשיגדיל הבן "אי אפשר לעשותה אלא על ידי עצמו". עיקר המצוה

שנינו בסוף מס' פסחים: רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן, בעו מיני' פשיטא על פדיון הבן אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן אבי הבן מברך, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה כהן מברך או אבי הבן מברך, כהן מברך דקמטי הנאה לידי' או אבי הבן מברך דקא עביד מצוה, לא הוה בידי', אתא שאיל בי' מדרשא, אמרו לי' אבי הבן מברך שתיים, והלכתא אבי הבן מברך שתיים. **וכתב** הצל"ח, דיש לדקדק למה הוצרך לומר מה דפשיטא לי' (דאבי הבן מברך על פדיון הבן), ולא הי' לו לשאול רק שהחיינו מי מברך (ותירץ לפי דרכו). גם יש לדקדק בסיפא דהאי ענינא "אבי הבן מברך שתיים, והלכתא אבי הבן מברך שתיים", והרי כל האיבעיא לא היתה אלא בברכת שהחיינו ולא הול"ל אלא והלכתא אבי הבן מברך שהחיינו.

משא"כ הבבלי ס"ל שהם שני חיובים שונים, דעיקר חובת פדיון הבן היא ממצוות האב, אלא שיש עוד דין נפרד (הנלמד מכתוב אחר) שאם לא פדאו האב יכול גם הבן לפדות את עצמו (וחייב בזה רק אם אביו אינו רוצה לפדותו). ועיין גם שו"ת חתם סופר (יו"ד סרצ"ג) "דאי לאו ריבוי דתפדה לא הי' הגדול יכול לפדות את עצמו כלל, ורחמנא רבה".

והנה עיין ברמב"ם הל' בכורים (רפ"א): מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו שהוא בכור לאמו הישראלית שנאמר כל פטר רחם לי, ונאמר אך פדה תפדה את בכור האדם. ע"כ, וצ"ב, אמאי הביא הרמב"ם כמקור לעיקר מצות פדיון הבן הך קרא דפרשתנו שלא נזכר בו כלל חיובא דאב (דלא כבש"ס קידושין שם שהביא קרא דפ' תשא (לד, כ) בכור בניך תפדה, ובירושלמי שם הובא הקרא (בפ' בא) בכור אדם בבניך תפדה). אולם ע"פ מ"ש הריב"ש דהרמב"ם שפסק דהבן הפודה את עצמו מברך "לפדות" ס"ל דעיקר מצות פדיון הבן הוא על הבן עצמו (אלא שבקטנותו אי אפשר) אתי שפיר, כי בזה משמיענו הרמב"ם שעיקר מצות פדיון הבן אינו על האב אלא על הבן עצמו. ומיהו אנן קיי"ל דגם הפודה את עצמו מברך ב"על", כמו שפסק הטור שם (ועיין בדרכי משה שם), וכן הוא ברמ"א ומסיים "וכן נוהגין", ואתי כשיטת הבבלי שפדיון הבן הוא מצות האב. וק"ל.

ועפ"ז יש לבאר האיבעיא הנ"ל בסוף מס' פסחים מי מברך ברכת שהחיינו והטעם שהקדים לזה "פשיטא על פדיון הבן כו' אבי הבן מברך", דכוונת הש"ס בפשיטותא זו היא לקבוע שפדיון הבן הוא בעיקרו מצות האב (וכנ"ל שזוהי שיטת הבבלי), כי כל השאלה מי מברך שהחיינו, האב או הכהן, לא תיתכן רק אם נאמר דפדיון הבן הוא מצותי' דאב,

בעצמו אלא שבקטנותו אי אפשר, הרי דס"ל להריב"ש (בדעת הר"מ) דלאחרי שהגדיל הבן פקעה זכות האב.

ובפשטות פליגי ביסוד חיוב האב לפדות את בנו בקטנותו, לדעת הרשב"א (ודעימי') הרי זו בעצם חובת האב אלא שאם לא פדאו האב הטילה התורה חובה על הבן לפדות את עצמו, והרי זה רק כעין השלמה לעיקר החיוב (וכן כתב הגר"י ענגל בציונים לתורה כלל לז), משא"כ לדעת הריב"ש חובת הפדיון היא בעצם על הבן אלא היות "שבקטנותו אי אפשר" לכן העבירה התורה חובת הפדיון מן הבן על האב, והאב הוא מעין שליח של הבן לקיים מצותי', ולפיכך תיכף משהגדיל הבן פקעה זכות האב.

ויש לומר, דדבר זה תלוי במקור הדין דאם לא פדאו אביו חייב לפדות את עצמו. דבבבלי (קידושין כט, א) ילפינן לה מהכתוב בפרשתנו (יה, טו) תפדה גו', ואילו בירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) נלמד מהכתוב בפ' בא (יג, יג) וכל בכור אדם בבניך תפדה (דמלת אדם מיותר, קרי ב'י' וכל בכור אדם עצמו או בבניך תפדה. קרבן העדה). דהנה בפרשתנו לא נזכר כלל שחיוב פדיון הבן הוא על האב רק נאמר סתם "פדה תפדה את בכור האדם", משא"כ בפ' בא מפורש "וכל בכור אדם בבניך תפדה", ונמצא שלדעת הבבלי חובת האב לפדות את בנו וחובת הבן לפדות את עצמו נאמרו בשתי פרשיות שונות, משא"כ להירושלמי שני החיובים מקורם בכתוב אחד.

ונראה לומר, דלהירושלמי ששני החיובים מקורם בכתוב אחד נמצא שבעצם הוי חד חיובא, דעיקר חובת פדיון הבן הוא על הבן עצמו אלא שבקטנותו שאי אפשר לו לפדות את עצמו האב עומד במקום הבן;

ועפ"ז מיושב ג"כ הא דמסיים בש"ס "והלכתא אבי הבן מברך שתים" (שכולל בהכרעה זו גם הא דאבי הבן מברך על פדיון הבן) ולא נקט "אבי הבן מברך שהחיינו", כי בזה בא ללמדנו גם טעמא דהך הכרעה, דהנה עיין בשו"ת הרשב"א (ח"א סשל"ח) דנשאל דגם אם האב מברך שהחיינו דקעביד מצוה אמאי אין הכהן מברך ג"כ שהחיינו עבור הנאתו, ותיירץ "מסתברא דכהן לא מברך משום דהרי זה כשאר מתנות כהונה דאע"ג דמטי בהו הנאה לכהן לא מברך שהחיינו", ועיין עוד בצל"ח כאן דמשום דמטי הנאה לחד לא הי' מספקא לי' כלל שיברך שהחיינו דאם כן כל המקבל מתנה יברך ובאמת לא שייך שהחיינו בשביל זווי שהגיעו לידו, אלא עיקר הספק הוא כיון שגם הכהן מסייע במצוה, עיין שם. ועכ"פ נשמע מזה שאין זה פשוט כלל שהכהן יברך שהחיינו בגלל ההנאה דמטי לידו, וא"כ הי' אפשר לטעות ולומר דהא דהכריעו שאבי הבן מברך שהחיינו הוא משום גריעותא דכהן שאין די בהנאה זו דמטי לידו דכהן לברך עלי' שהחיינו, וזהו שמסיים "והלכתא אבי הבן מברך שתים", שטעם אחד לשתיהן הברכות, דכשם שברכת על פדיון הבן מברך אבי הבן להיות דעיקר מצות פדיון הבן היא מצוה דילי', עד שגם כשהגדיל הבן ויכול לפדות את עצמו לא פקע זכות האב כנ"ל, כך גם בברכת שהחיינו שהיא תלויה במצות פדיון הבן (ולא בעצם הנאה דה' שקלים כנ"ל) הרי עיקר ברכה זו דילי' היא, היינו דזה שאבי הבן מברך שהחיינו אינו מצד גריעותא דכהן אלא מצד זה שהיא מצותי' דהאב.

משא"כ אם נאמר שהיא מצות הבן, והאב אינו אלא כעין שלוחו של הבן, אזי פשיטא דלענין ברכת שהחיינו חלק הכהן בהך מצוה גדול מחלק האב, והכהן מברך שהחיינו, כי אע"פ שהאב עושה את מעשה הפדיון מ"מ הרי הוא רק בתור שליח (ולדעת כמה פוסקים אין השליח יכול לברך שהחיינו), משא"כ הכהן אע"ג דלאו מצוה קעביד (וראה רא"ש בכורות פ"ח ס"ח) מ"מ יש לו חלק בעצם קיום המצוה, שהרי כל המצוה נעשית רק בסיוע הכהן (ועיין גם בריב"ש שם שזהו טעם ההבדל בין שאר מתנות כהונה לפדיון הבן, דכאן "זכה" (הכהן) בבן ונותנו לאב בפדיונו"), ופשיטא שהכהן מברך שהחיינו מחמת ההנאה דמטא לידו'.

ולזה הקדים השואל "פשיטא על פדיון הבן אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן אבי הבן מברך", וכוונתו דהא פשיטא דמצות פדיון הבן היא בעיקרה ממצות האב ולכן הוא מברך, ומדויק ג"כ זה שהעתיק כל נוסח הברכה, "אשר קדשנו במצותיו", דלכאורה מיותר לגמרי, אלא שבוז מדגיש שזוהי מצותי' דאב שמברך עלי' "אשר קדשנו במצותיו וצונו". וי"ל עוד יותר, דהכוונה ב"פשיטא כו' אבי הבן מברך" היינו שמברך לעולם גם כשהגדיל הבן, דלעולם הוי מצותי' (וכנ"ל מהרשב"א כו' דלא פקעה זכותו לעולם), ולפיכך יש מקום להסתפק מי עדיף לגבי ברכת שהחיינו, אי האב "דקא עביד מצוה" (היינו שזוהי מצוה דילי') או הכהן "דקמטי הנאה לידו", דאע"ג דאין זו מצותי' אבל הרי ברכת שהחיינו אינה על גוף המצוה אלא על ההנאה מהמצוה.

תלמיד "מלא ספרים" - עם מזוזה!

תוכן המזוזה הוא שתי הפרשיות שמע ווהי' אם שמוע, דבר המורה שיהודי, הן בישבו בבית והן ביצאו לרחוב, צריך לזכור תמיד שהוא וכל מה שיש לו, שייכים לקב"ה, ה' אלקינו ה' אחד, שמכך באה המסקנה המיידית - ודי' אם שמוע תשמעו - לקיים את ציווי הקב"ה ולהתנהג על פי רצונו של הקב"ה בכל הפרטים של חיי היום יום.

זאת צריך לזכור תלמיד "מסיים", שאף שתלמוד תורה כנגד כולם, והוא ב"ה הצליח בלימוד התורה, עדיין אין זה מספיק שהידעיות מונחות בראשו כספרים על מדף. העיקר הוא שהתורה תחדור ותפעפע בלב ובמוח, בשכל וברגש, עד שהדבר יגיע וישתקף בכל פרטי חיי היום יום, בקיום המצוות בהידור ובשמחה.

מזוזה כשרה על ה"פתחים" של המוח והלב

יתן הקב"ה שכל אחד מתלמידי הישיבות... יהי בדרגת "בית מלא קדושה" ודווקא עם מזוזה כשרה על ה"פתחים" של המוח ושל הלב, שהיכן שהוא נמצא והיכן שהוא הולך יהי ניכר ה' אלקינו ה' אחד, חדור באהבת ה' אהבת התורה ואהבת ישראל שכולי חד.

אז ודאי יקויים ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו', כל הברכות האלויות המנויות בפרשה, בגשמים וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה מופלגה ובשורות טובות.

(תרגום ממכתב יום א' לפרשת קרח החשב"נ, אגרות קודש חכ"ב עמ' תסד, אגרות קודש המדורגות ח"ג עמ' 7-336)

"סיום" כהכנה להתחלה

...לחג הסיום [של הישיבה], ד' תמוז - חודש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר - הבא עלינו לטובה, הנני שולח את ברכתי לתלמידים המסיימים והוריהם, לראשי הישיבה וההנהלה, וכל המשתתפים בשמחה של תורה, שיחיו.

מיותר להדגיש, שהכוונה הפנימית של "סיום" בענייני תורה ומצוות היא שזה ישמש כהכנה להתחלה ומעבר לדרגה גבוהה יותר בלימוד התורה וקיום המצוות בחיי היום יום.

בתחילת פרשת השבוע מסופר אודות מחלוקת קורח נגד משה רבינו. במדרש (במדב"ר ר"פ קרח), מספרים לנו חכמינו זכרונם לברכה פרטים שונים בדבר, שכל פרט בתורה גם הוא תורה, "תורה" לשון הוראה - לקח ולימוד.

אחד הפרטים הוא, שקורח שאל את משה רבינו האם גם בית מלא ספרים חייב שתהי' מזוזה על הפתח? קורח טען שלבית מלא ספרי-קודש יש הרי הרבה יותר משתי הפרשיות של המזוזה, ולכן המזוזה מיותרת. אבל משה רבינו ענה, שגם בית כזה חייב במזוזה על הפתח.

שהתורה תפעפע בלב ובמוח!

ההוראה מכך, שהיא חשובה במיוחד לתלמידים מסיימים, היא:

כאשר תלמיד מוסד חינוך על טהרת הקודש זוכה להגיע לשלב "סיום", הוא עשוי לחשוב שהוא כבר כמו "בית מלא ספרי-קודש" והוא כבר פטור מ"מזוזה". אומרים לו, שגם כשמישהו נמצא בדרגה כזו, הוא זקוק דווקא אז לשמירה והשגחה של "מזוזה" על ה"פתחים" של ראשו ולבו.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ' קאדמו"ד
מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

גמ"ח בנפשו ומסירות נפש בפועל

מניח בהנוגע לנפשו ומוסר ונותן עצמו לטובת הזולת, כמו בגמ"ח בגשמיות

גמ"ח – לימוד לטובת הרבים

במענה על מכתבו... ויתן האלקים ויראה בקרוב הצמיחה טובה מהזריעה אשר נזרע בדמע רב ובעבודה ויגיעה עצומה במסירות נפש כפול, המסירות נפש בפועל, והמסירות נפש בכללות נתינת הזמן על עבודה בפועל בהנוגע אל הזולת.

אשר יש בזה ב' ענינים,

הא' גמ"ח בנפשו, דכל אחד הלומד איזה ענין ברבים, לטובת הרבים, וכמו בלימוד דא"ח לפי ערך המקבלים (דלעצמו הי' עוסק בלימוד עיוני יותר, או לפעמים לגירסא, כי שניהם כאחד מוכרחים המה) וזה אחד הטעותים ושיבושים שטועים רבים מאנ"ש שי' הלומדים דא"ח מה שאינם קובעים זמן ללימוד דא"ח למיגרס, פשוט להיות בקי בהרבה ענינים בדא"ח, בדברי הרב, כי זה נוגע מאד ללימוד העיוני, דאז הלימוד הוא אמיתי ובלתי מצטרף לסברת הכרס הנהוג בין המתחדשים להתפלפל בלימוד דא"ח בסברות אשר בודא[נים] בחכמתם הבלתי בנוי על יסוד אמת, ומהם פטפוטי דברים שאין להם שחר, ומה ידאב הלב על זה),

דכאשר יודע כמה ענינים, הנה מלבד זה אשר אז יודע הוא בהלימוד הפרטי ההוא הרבה (לפי שכבר למדו וראה אותו בכמה מקומות, אשר בכל מקום ומקום מתברר ענין פרטי בהמושכל ההוא, ולפעמים מצרפם יחד, ולפעמים יש בהם ענינים כמו סותרים והם שיטות מיוחדות זו מזו כנודע, אשר בכל אופן הנה על ידי זה יודע הענין שלומד בטוב יותר, הנה מלבד זאת), עצם ידיעת הרבה ענינים גם למיגרס מעשיר את כלי המוח ("עס מאכט ראיין דיא קאפ") ומחזקו (והטעם מבואר בגמ"א לפי שחיזוק כלי המוח בא מכלי השכל), והוא רק על ידי לימוד למיגרס להיות בקי (וראו גם לעשות קיצור קטן בכתב ממה שמתבאר בהדרוש

ההוא שלמד, למען שיוכל להשתמש בו לעת מן העתים), שמוכן המועיל הרבה לעיוני, אשר לפי ערך המצטרך אל המקבלים צריך ללמוד במה שנוגע להם).

וזהו גמ"ח בנפשו, כלומר שמניח בהנוגע לנפשו ומוסר ונותן עצמו לטובת הזולת, כמו בגמ"ח בגשמיות.

וידוע מאמר רז"ל המלוה לעני בעת דחקו, ופירושו דכשמלוה לעני בעת שדחוק לו לעצמו, כן בדבר הזה כאשר יודע בעצמו את דחקו מצד נפש הבהמית ("ויהי עס איז איינג פון זאין נפש הבהמית"), ואינו מאלו המעלימים עין שכלם ממצבם הפרטי כי אם יודע מעמדו ומצבו בטוב, ומכל מקום צריך להתעסק בגמ"ח, וכמו בגשמיות ישנם אנשים שלוקחים בהלואה (בהיתר עיסקא) ועוסקים בגמ"ח, וכמו כן ענינו ברוחניות וזהו גמ"ח בנפשו.

מסירות נפש בפועל

והב' הוא מסירות נפש בפועל, דסוף כל סוף הרי כל א' וא' צריך לעשות לנפשו, לתקן נפשו (ומובן שאין זה סותר להמאמר הנודע דהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וכל התיקונים הם במדרי' נפש, והגילוי בא ע"י מדרי' הנשמה כו' וכמ"ש במ"א),

וכמ"ש ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי, דעד אז הי' התיקון הכללי בעבודת הבירורים בצאן לבן כנודע ענינו בדא"ח, אבל מתי אעשה גם אנכי הוא העבודה הפנימית במה שנתברר לסדרו ולעשות פרי טוב בעבודה פנימית לצורך עצמו לקשר נפשו ולהאירה באור פנימי ועצמי להתאחד ביחוד אמיתי, וכתוב הזורעים בדמעה ברנה יקצרו, ויזכנו השי"ת לשמוע שנא דאורייתא בכל מכתבי אנ"ש והתמימים יחיו בכל מקום שהם, יברכם השי"ת אותם ואת ביתם שיהיו בריאים ושלמים בגו"ר.

שמחתי במאד על הבשורה טובה אשר התבשרתי על ההוספה בלימוד דא"ח במוצאי ש"ק, ויחזק השי"ת את מוחם ולבם לעבדו ית' בלבב שלם.

יגיד נא ברכה בשמי לכל אנ"ש והתמימים יחיו לכאו"א ביחוד (בבירור)...

(אגרות קודש חט"ז ע' קמט-קנ)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הנדבקה
והיוזק בעבודת הש"ת

התוכן שבספר זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים ע"י רבינו,
מלבי שנינו עריכה קלים לחקל על הלמוד

לשאול רב ולא להסתמך על שכלו

כל מעשה הוא "חוט"
שמקשרו עם יהדות

הכיר נשמת כל יהודי
והנסיונות שיעברו עלי

שאלות ובעיות הנ"ל ישנם גם אצלנו, במדינה
זו ובזמננו זה:

ישנם הטוענים לשם מה צריכים לשאול אצל
השני; "ער איז אליין אַ מאַכער"... שהרי הוא
שייך ל"גוי קדוש", ובארון שלו מונח "שלחן
ערוך", ובמילא, יכול הוא לסמוך על עצמו, ואינו
צריך לשאול אצל מישהו אחר.

והמענה על זה - שאין להסתפק בכך
שה"שלחן ערוך" עומד על המדף בארון שלו,
אלא צריך להיות ניכר שכל הדברים שבבית
חדורים ביהדות;

אין להסתפק בהחלטה כללית של הנהגה
הראוי ליהודי, אלא בכל מעשה בפני עצמו,
ובכל מאורע פרטי בחיים, צריך להיות ניכר
שזהו "חוט של תכלת", היינו, חוט שמקשר אותו
עם יהדות, ועל ידי זה - עם הקב"ה,

וכיון ש"על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י"ד,
ב), היינו, שאהבת עצמו בכחה לכסות אפילו על
עבירות גדולות - הרי בכל הענינים שיש לאדם
אינטרס אישי אינו יכול לסמוך על שכלו, אלא
צריך לשאול ולהתייעץ עם מישהו אחר שאינו
משוחד בדבר, לפנות אל רב בית-הכנסת שלו,
ולברר אצלו האם החלטתו היא על פי התורה,
או שצריך להתנהג באופן אחר.

טענתו של קרח [כל העדה כולם קדושים ..
ומדוע תתנשאו על קהל ה"] (פרשתנו טו, ג) היא,
שכיון ש"כל העדה כולם קדושים", כל אחד
ואחת הוא בן אברהם יצחק ויעקב ובת שרה
רבקה רחל ולאח, "חבר" בעם ישראל שהוא "גוי
קדוש" (יתרו יט, ו) - יכול כל אחד לסמוך על שכלו,
מבלי לחשוש מפני היצה"ר, הרצון או שוחד
שיש לו בדבר, ולמה צריך הוא לשאול אצל רב,
ולהזקק למורה-דרך ומנהיג רוחני שישמור שלא
יסור מהדרך הנכונה?!

ועל זה משיב משה רבינו - אשר להיותו
"רועה נאמן" של עם ישראל על כל הדורות,
יודע הוא להעריך נשמת איש ישראל, ויודע
גם כל מה שהנשמה צריכה לעבור בעולם,
כל הנסיונות שהקב"ה מעמיד בפני יהודי כדי
שיעמוד בהם - שאסור לאדם לסמוך על עצמו,
על הכחות שלו, אלא עליו לחפש מורה-דרך, רב
או מלמד, ובלשון מדינה זו: "ספיריטשל לידער"
(מנהיג רוחני) או "ספיריטשל טיטשער" (מורה
רוחני), שיוכל להתייעץ עמו ולבחון האם הולך
הוא בדרך הנכונה ויכול לסמוך על כך שגם הוא
שייך ל"גוי קדוש", או שזקוק הוא לעזר וסיוע
של הזולת במלחמה שבין נפשו האלקית עם
נפשו הבהמית.

